

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Vytis Silius

ANKSTYVOSIOS KONFUCINĖS ETIKOS POBŪDIS ŠIUOLAIKINĖSE
FILOSOFIJOS KONTROVERSIJOSE

Daktaro disertacijos santrauka
Humanitariniai mokslai, filosofija (01 H)

Vilnius, 2014

Disertacija rengta 2008-2014 metais Vilniaus universitete

Mokslinis vadovas:

Prof. dr. Marius Povilas Šaulauskas (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01 H)

Konsultantai:

Prof. dr. Henry Rosemont, Jr. (Brown universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01 H)

Prof. dr. Roger T. Ames (Hawai‘i universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01 H)

Disertacija ginama Vilniaus universiteto Filosofijos mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:

Prof. dr. Audrius Beinorius (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01 H)

Nariai:

Prof. dr. Bronislavas Kuzmickas (Mykolo Romerio universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01 H)

Dr. Vytautas Rubavičius (Lietuvos kultūros tyrimų institutas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01 H)

Doc. dr. Mintautas Gutauskas (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01 H)

Prof. dr. Alvydas Jokubaitis (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01 H)

Oponentai:

Doc. dr. Agnė Budriūnaitė (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01 H)

Doc. dr. Geir Sigurdsson (Islandijos universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01 H)

Disertacija bus ginama viešame Filosofijos mokslo krypties tarybos posėdyje 2014 m. birželio 30 d. 15.00 val. Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto 201 auditorijoje
Adresas: Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius, Lietuva

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2014 gegužės 30 d.
Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje

VILNIUS UNIVERSITY

Vytis Silius

CONTEMPORARY PHILOSOPHICAL CONTROVERSY ON THE NATURE OF
EARLY CONFUCIAN ETHICS

Summary of the Doctoral Dissertation
Humanities, Philosophy (01 H)

Vilnius, 2014

The dissertation was prepared at Vilnius University during 2008-2014

Research supervisor:

Prof. Dr. Marius Povilas Šaulauskas (Vilnius University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Counsellors:

Prof. Dr. Henry Rosemont, Jr. (Brown University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Prof. Dr. Roger T. Ames (University of Hawai'i, Humanities, Philosophy – 01 H)

Dissertation is going to be defended at a public session of the Scientific Council of Philosophy, Vilnius University:

Chairman:

Prof. Dr. Audrius Beinorius (Vilnius University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Members:

Prof. Dr. Bronislavas Kuzmickas (Mykolas Romeris University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Dr. Vytautas Rubavičius (Lithuanian Culture Research Institute, Humanities, Philosophy – 01 H)

Assoc. Prof. Dr. Mintautas Gutauskas (Vilnius University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Prof. Dr. Alvydas Jokubaitis (Vilnius University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Opponents:

Assoc. Prof. Dr. Agnė Budriūnaitė (Vilnius University, Humanities, Philosophy – 01 H)

Assoc. Prof. Dr. Geir Sigurdsson (Vilnius University, Humanities, Philosophy – 01 H)

The official defence of the dissertation will be held on June 30, 2014, at the Department of Philosophy, Vilnius University, room 201, at 3 p.m.

The summary of doctoral dissertation was circulated on May 30, 2014. The dissertation is available at the Vilnius University Library.

Šios disertacijos tyrimo objektas – dabartinis nesutarimas tarp dviejų filosofinių ankstyvosios konfucinės etikos interpretacijų Vakaruose: *konfucinės dorybių etikos* ir *konfucinės vaidmenų etikos*. Disertacijoje tiriami skirtingi šių dviejų interpretacijų aiškinimai kas laikytina ankstyvosios konfucinės etikos svarbiausiais bruožais. Tuo pačiu, disertacijoje rekonstruojama bei kritiškai analizuojama kintanti vakarietiškoji ankstyvojo konfucianizmo recepcija.

Pirmoji interpretacija – *konfucinė dorybių etika* – pasirinkta todėl, kad per pastaruosius keletą dešimtmečių tapo labiausiai paplitusia ir plačiausiai naudojama anglakalbėje akademinėje literatūroje. Ankstyvoji konfucinė etika kaip dorybių etikos atmaina pristatoma vadovėliuose bei enciklopedijose (Mou 2009, Wong 2013). Tokia ankstyvosios konfucinės etikos aiškinimo schema taikoma ne tik filosofinėse etikos, bet ir specifinėse bioetikos (Fan 2002) ar teisės teorijos (Wang ir Solum 2012) diskusijose. Šios interpretacijos šalininkai teigia, kad etinės idėjos, išdėstytos ankstyvojo konfucianizmo laikotarpiui priskiriamuose tekstuose, yra geriausiai suprantamos ir nuosekliausiai išaiškinamos kaip savita *dorybių etikos* (virtue ethics) forma. Šioje interpretacijoje ankstyvojo konfucianizmo etikos ašimi yra laikomi teigiami žmogaus būdo bruožai, t.y. dorybės, bei jų ugdymas. Dorybių etika yra viena pagrindinių normatyvinių etikos teorijų, kuri kilo bei pirmiausia paplito tarp Vakarų mokslininkų 20-o amžiaus pabaigoje. Dorybių etikos šalininkai kaip savo idėjiniais pradininkais daugiausia remiasi Platonu, o ypač – Aristotelium (Hursthouse 2013). Konfucinės dorybių etikos interpretacijos šalininkai mano, kad rėmimasis šia etine teorija, kilusia Vakaruose bei pirmiausia paremta vakarietiškomis sąvokomis bei prielaidomis, nepaisant tam tikrų kultūrinių skirtumų padeda šiandieniniam vakariečiui geriau suprasti bei paaiškinti ankstyvojo konfucianizmo etinių raštų prasmę bei aktualumą šiandienai.

Antroji interpretacija – *konfucinė vaidmenų etika* – analizei pasirinkta todėl, kad anglakalbėje akademinėje literatūroje yra naujausia sistemiška ankstyvojo konfucianizmo interpretacija, tiesiogiai oponuojanti dominuojančiai konfucinės dorybių etikos interpretacijai. Viena vertus, konfucinės vaidmenų etikos interpretacija tiesiogiai nesiremia jokia pilnai susiformavusia vakarietiška etine teorija, tam kad išaiškintų bei išplėtotų ankstyvojo konfucianizmo šaltiniuose aptinkamas etines idėjas. Kita vertus, konfucinės vaidmenų etikos interpretacijoje teigiama, kad ankstyvosios konfucinės etikos ašis yra rūpestis žmogiškų sąryšių, kurie normatyviai reguliuojami per šeiminius

bei visuomeninius *vaidmenis*, klestėjimu. Šie vaidmenys bei sąryšiai yra laikomi ontologiškai, epistemiškai bei egzistenciškai pirmaeiliais, kadangi jie grindžia reliacinę žmogaus sampratą, kurią, savo ruožtu, konfucinės vaidmenų etikos interpretacija rekonstruoja iš ankstyvojo konfucianizmo tekstų. Net jei pati būdo bruožo sąvoka ar konkrečias dorybes išreiškiantys terminai ir gali būti naudingai pritaikyti ankstyvojo konfucianizmo etikos paaiškinimui, jie laikytini tik išvestiniais ir antraeiliais konkrečių gyvenamų sąryšių atžvilgiu.

Šios interpretacijos disertacijoje lyginamos siekiant kritiškai pasverti tarp jų šalininkų tebeegzistuojančius nesutarimus bei įvertinti naujai pasiūlytos alternatyvios ankstyvojo konfucianizmo šaltinių interpretacijos – konfucinės vaidmenų etikos – plėtojimo perspektyvas.

Darbo aktualumas

Bendrą mokslininkų susidomėjimą ankstyvojo kinų mąstymo filosofiniu aktualumu liudija specializuotų akademinų žurnalų, skirtų lyginamosioms filosofijos studijoms, gausa (*Philosophy East and West, Journal of Chinese Philosophy, Asian Philosophy, Dao, Frontiers of Philosophy in China*). Taip pat – didėjantis ankstyvąjį kinų mąstymą tyrinėjančių straipsnių kiekis prestižiniuose akademinuose žurnaluose, nesispecializuojančiuose Azijos filosofinių tradicijų studijose. Paminėtini *Ethics, Philosophy, History of Philosophy Quarterly, International Philosophical Quarterly* ir kiti. Šios disertacijos aktualumą taip pat atspindi Europos, Australijos ir Amerikos universitetuose ginamų disertacijų kinų mąstymo bei jo recepcijos tema skaičius. Šią tendenciją stiprina su Azijos intelektinėmis tradicijomis susijusių kursų įtraukimas į pirmaujančių Vakarų universitetų studijų programas, daugybė kasmet organizuojamų konferencijų bei kitų akademinų renginių.

Kalbant konkrečiau, šios disertacijos aktualumą išryškina pastaruju metu anglakalbėje filosofinėje literatūroje atsinaujinęs nesutarimas dėl ankstyvosios konfucinės etikos pobūdžio, jos pamatinių bruožų. Per keletą pastarųjų dešimtmečių konfucinės dorybių etikos interpretacija įsitvirtino kaip dominuojanti ankstyvosios konfucinės etikos aiškinimo schema. Didžiausią poveikį tam turėjo ankstyvojo konfucianizmo kaip dorybių etikos atmainos pristatymas filosofijos enciklopedijose (Mou 2009, Wong 2013) bei keleto monografijų, ginančių bei plėtojančių konfucinės dorybių etikos interpretaciją, paskelbimas (Van Norden 2007, Yu 2007, Sim 2007). Be

to, pasirodė specialus filosofinio žurnalo *Dao* numeris (t. 9, nr. 3), skirtas konfucianizmo ir dorybių etikos santykio aptarimui, o konfucinės dorybių etikos interpretacijos šalininkų straipsniai nuolat spausdinami prestižiniuose filosofijos žurnaluose (Bretzke 1995, Yu 1998, Sim 2001, 2010, Slingerland 2011).

Vis dėlto, filosofų nesutarimai dėl ankstyvojo konfucianizmo etikos pobūdžio bei svetimo sąvokinio aparato pritaikomumo ankstyvojo konfucianizmo studijose niekada nebuvo galutinai išspręsti. Abejonės buvo keliamos ir pačioje dorybių etikos stovykloje (MacIntyre 1991, Angle and Slote 2013). Tačiau dar karščiau diskusijos dėl ankstyvojo konfucianizmo etikos pobūdžio įsižiebė po to, kai buvo suformuluota ir pasiūlyta alternatyvi ankstyvojo konfucianizmo etinių idėjų aiškinimo schema – konfucinės vaidmenų etikos interpretacija. Ši interpretacija iškilo pasirodžius bendriems Roger Ames ir Henry Rosemont, Jr. dviejų klasikinių konfucianizmo tradicijos tekstų – *Lunyu* 論語 (*Apmąstymai ir pašnekesiai*) ir *Xiaojing* 孝經 (*Dėmesingumo tėvams kanonas*) – vertimams (Ames and Rosemont 1998, Rosemont and Ames 2009). Dar po keleto straipsnių (Ames 2010, Ames and Rosemont 2011) ir monografijos (Ames 2011) konfucinės vaidmenų etikos interpretacija sulaukia vis daugiau dėmesio ne tik tarp Vakarų, bet ir tarp Kinijos mokslininkų (Angle 2012, Weber and Wen 2012). Taip pat rengiamos disertacijos, tyrinėjančios konfucinę vaidmenų etiką bei jos sąsajas su kitomis Kinijos ir Vakarų mąstymo tradicijomis.

Šios disertacijos aktualumas taip pat atsiskleidžia plėtojant universaliąją reliacinę žmogaus sampratą, kuria remiasi konfucinės vaidmenų etikos interpretacija. Remiantis šia samprata, žmogus aiškinamas kaip jo/jos gyvenamų sąryšių ir vaidmenų visuma, o tokios sampratos universalumą lemia jos pritaikomumas tiek adekvatesniam ankstyvosios konfucinės etikos paaiškinimui, tiek ir šiuolaikinių Vakarų etikos problemų svarstymui. Pastaruoju metu filosofijos, psichologijos ar sociologijos akademinėje literatūroje vis daugiau mokslininkų kritikuoja individualistinę žmogaus kaip laisvo, racionalaus ir autonomiško individo sampratą, vyraujančią Vakarų intelektinėje tradicijoje nuo Švietimo amžiaus (Sandel 1984, Gilligan 1993, Noddings 2002, Midgley 2003, Gergen 2009, Kellenberger 2013). Kritiškas šių autorių požiūris į individualistinę žmogaus sampratą šioje disertacijoje atliepiamas analizuojant konfucinės vaidmenų etikos interpretacijoje formuluojamą reliacinę žmogaus sampratą.

Problemos ištirtumas

Jau yra nemažai studijų anglų kalba, kuriose ankstyvoji konfucinė etika pristatoma kaip konfucinė dorybių etikos atmaina, arba kuriose Aristotelio filosofija pasitelkiama nušviesti ankstyvojo konfucianizmo etines idėjas. Pagrindinės šioje disertacijoje nagrinėtos studijos – Yu (2007), Van Norden (2007), Sim (2007), Cua (1998), Ivanhoe (1993 ir 2002). Šie autoriai pasirinkti todėl, kad yra iškilieši šalininkai idėjos, jog ankstyvosios konfucinės etikos ašimi laikytina dorybės sąvoka. MacIntyre (1991), Slingerland (2001), Shun (2009) darbai analizuojami todėl, kad juose svarstomos metodologinės konfucianizmo ir bendrai lyginamųjų filosofijos studijų problemos, kurių aptarimas yra svarbi šios disertacijos argumentacijos dalis. Nors Fingarette (1972) knyga pasirodė dar prieš susiformuojant disertacijoje nagrinėjamai kontroversijai tarp konfucinės dorybių ir vaidmenų etikos interpretacijų, jo idėjos smarkiai įtakojo šios disertacijos autoriaus pozicijos formavimąsi ir buvo svarbios pagrindinės disertacijos tezės formulavimui.

Konfucinės vaidmenų etikos interpretacijai tirti daugiausia buvo remiamasi Rosemont (2004, 1991a, 1991c, 1988), Ames (2011), Hall ir Ames (1987) knygomis bei straipsniais, o taip pat komentuotais filosofiniais Ames ir Rosemont (1998) bei Rosemont ir Ames (2009) klasikinių ankstyvojo konfucianizmo kanonų vertimais į anglų kalbą. Specialiame *Frontiers of Philosophy in China* žurnalo numeryje surinktos Ames (2011) knygos recenzijos (žr. Weber and Wen 2012) buvo svarbios kritiškai analizuojant Ames (2011) pateiktą konfucinės vaidmenų etikos interpretaciją.

Tyrimo naujumas

Nesutarimas tarp konfucinės dorybių ir vaidmenų etikos interpretacijų yra gyva ir tebevykstanti diskusija. Tad abiejų nesutariančių pusių šalininkai daugiausiai dėmesio skiria savo pozicijų plėtojimui bei aiškinimui, o taip pat diskusijoms dėl pamatinių ankstyvojo konfucianizmo etinių terminų vertimų. Šios disertacijos naujumą anglakalbėje akademinėje literatūroje byloja tai, kad ji yra skirta aktualios mokslinės kontroversijos meta-analizei. Disertacijoje pateikiama abiejų pusių pozicijas grindžiančių (nors ne visada tiesiogiai išsakytų) prielaidų, metodologinių prieigų bei pamatinių argumentų palyginamoji analizė bei jų kritinis vertimas.

Kadangi disertacija skirta šiuolaikinei filosofinei ankstyvosios konfucinės etikos recepcijai anglakalbėje akademinėje literatūroje, o ne pačių ankstyvųjų konfucianizmo

kanonų analizei ar aiškinimui, šio tyrimo pirminiai šaltiniai yra šiuolaikinių autorių darbai. Tačiau jų teiginiai apie ankstyvąją konfucinę etiką buvo tiriami atsižvelgiant į ankstyvuosius konfucianizmo šaltinius – daugiausia *Lunyu*, *Mengzi* 孟子 ir *Xiaojing* – originalo, t.y. senąją kinų kalbą. Šiam uždaviniui svarbiausios buvo internetinės duomenų bazės *Chinese Texts Project* and *Thesaurus Linguae Sericae*.

Lietuviškoje akademinėje literatūroje ankstyvojo konfucianizmo mąstymo tradicija, o ypač jos filosofinė recepcija šiuolaikiniuose Vakaruose dar nesulaukė ypatingai didelio dėmesio. Lietuvoje buvo apgintos kelios disertacijos ankstyvojo kinų mąstymo temomis: Poškaitė (1999), Juzefovič (2009), Vaitkevičius (2012). Ankstyvojo konfucianizmo idėjos analizuotos Andrijausko (1996, 2003, 2004). Tačiau nė vienoje šių studijų nenagrinėta ankstyvosios konfucinės etikos filosofinė recepcija Vakaruose, ir tai dar vienas aspektas, kuriuo skleidžiasi šios disertacijos mokslinis naujumas.

Tyrimo tikslai

Šio tyrimo tikslas – pateikti kritinę nūdienės kontroversijos tarp konfucinės dorybių ir konfucinės vaidmenų etikos interpretacijų analizę. Konkrečiai, šia disertacija siekiama parodyti, jog konfucinės vaidmenų etikos interpretacija pateikia įtikimą ir pagrįstą alternatyvą šiandien dominuojančiam ankstyvosios konfucinės etikos kaip dorybių etikos atmainos aiškinimui. Disertacijoje neteigiama, kad konfucinės vaidmenų etikos interpretacija pateikia galutinį ir objektyviai teisingiausią ankstyvojo konfucianizmo etikos aiškinimą. Vis dėlto, disertacijoje teigiama, jog ši nauja ir perspektyvi interpretacija tinkamiau sprendžia pagrindines konfucinės dorybių etikos interpretaciją silpninančias problemas. Todėl ji turi būti nagrinėjama bei plėtojama toliau, siekiant pilnai atskleisti ir suvokti sąryšingumo (relationality) ir šeiminių bei bendruomeninių vaidmenų svarbą (bei jų ribas) ne tik ankstyvajai konfucinei etikai, bet ir šiuolaikinėms filosofinėms diskusijoms apie etikos sritį bei jos ribas ar žmogaus sampratą. Disertacijos tikslų siekiama išpildant šiuos užsibrėžtus uždavinius:

1) rekonstruoti konfucinės dorybių etikos interpretacijos susiformavimo aplinkybes, išaiškinti šią interpretaciją grindžiančias prielaidas bei įvertinti jos pamatinių sąvokų spiečių (concept cluster);

2) nustatyti metodologines bei filosofines pozicijas, keliančias didžiausią iššūkį konfucinės dorybių etikos interpretacijai;

3) rekonstruoti konfucinės vaidmenų etikos interpretacijos susiformavimo aplinkybes, išaiškinti šią interpretaciją grindžiančias prielaidas ir nustatyti pagrindinę nesutarimų tarp dviejų tiriamų interpretacijų ašį; išryškinti ir kritiškai įvertinti konfucinės vaidmenų etikos interpretacijos naujumą;

4) pasverti ar konfucinės vaidmenų etikos interpretacija pajėgia spręsti tuos svarbiausius sunkumus, su kuriais susiduria konfucinės dorybių etikos interpretacija, ir kodėl.

Ginama tezė

Konfucinės vaidmenų etikos interpretacijos šalininkai nūdienėje kontroversijoje pateikia alternatyvą vyraujančiai konfucinės vaidmenų etikos interpretacijai. Konfucinės vaidmenų etikos interpretacija ne tik siūlo naujus pamatinių ankstyvojo konfucianizmo etinių terminų vertimus, bet ir teigia, jog sąryšingumas ir šeiminiai bei bendruomeniniai vaidmenys, o ne apeliacija į individualias paskiro žmogaus savybes, geriausiai nusako ankstyvosios konfucinės etikos pobūdį. Ši alternatyvi interpretacija ankstyvojo konfucianizmo etinių idėjų aiškinimo ir plėtojimo ašimi laiko reliacinę žmogaus sampratą, žmogų aiškinančią kaip jo gyvenamų sąryšių ir vaidmenų visumą. Tokiu būdu konfucinė vaidmenų etikos interpretacija sprendžia abi pagrindines konfucinės dorybių etikos interpretaciją silpninančias problemas: a) metodologinę, t.y. nebendramatiškumo (incommensurability) problemą, kylančią iš siekio vieną mąstymo sistemą pilnai išaiškinti kitos sistemos sąvokiniu aparatu; bei b) turinio, t.y. sąryšingumo (relational) aspekto ankstyvojoje konfucinėje etikoje marginalizavimo problemą, kylančią dėl pamatinių ankstyvojo konfucianizmo etinių sąvokų vertimo dorybiniais terminais.

Tyrimo metodologija

Ši disertacija – tai hermeneutinis projektas, kuriuo siekiama kritiškai apmąstyti nuolat kintančias Vakarų nuostatas Kinijos intelektualinės tradicijos atžvilgiu. Įvairiais Vakarų ir Kinijos intelektualinių bei kultūrinių mainų etapais šios skirtingos nuostatos suformuodavo skirtingas aiškinimo schemas, išskiriančias vis kitokius ankstyvųjų kinų mąstymo esminius bruožus ar jo bendrą pobūdį. Viena pagrindinių metodologinių prielaidų šiame darbe yra ta, kad įvairios Kiniją aiškinančios vakarietiškos interpretacijos tarytum atkartoja pačiuose Vakaruose vyraujančias filosofines tendencijas ir yra nuo jų neatsiejamos. Tad kinų mąstymo interpretavimas neišvengiamai yra izogetinė (*isogesis*), t.y. reikšmes *įskaitanti* veikla, kuri apie aiškinantįjį pasako ne mažiau nei apie tą, kuris

aiškinamas. Visgi nuolatinė Kinijos mąstymo interpretacijų kaita atidiems Vakarų skaitytojams suteikia vis subtilesnį sudėtingo ir daugialypio Kinijos intelektualinio pasaulio pajautimą. Šis aiškinimo procesas, kai nuginčijamos jau įsitvirtinusios interpretacijos ir bandomos įtvirtinti naujos, negarantuoja, jog bus pasiektas galutinis ir išsamus atsakymas koks yra kiniškas mąstymas. Bet toks procesas gali suteikti aiškesnį suvokimą koks kiniškas mąstymas *nėra*.

Pasiremiant šiomis prielaidomis, disertacija pradedama ankstyvosios konfucianizmo recepcijos Vakaruose istorine rekonstrukcija. Taip siekiama išryškinti istorinį bei kultūrinį kontekstą, kuriame besiformuodamos konfucinės dorybių ir konfucinės vaidmenų interpretacijos tapo nesutarimų dėl ankstyvosios konfucinės etikos pobūdžio ašimi anglakalbėje filosofinėje literatūroje. Disertacijoje taip pat naudojami semantinės analizės metodas, pateikiama pamatinių terminų sinchroninė ir diachroninė lyginamoji analizė, rekonstruojamos abiejų tiriamų interpretacijų metodologinės bei filosofinės prielaidos. Hermeneutinės disertacijos prielaidos išryškintos pateikiant abi tiriamas interpretacijas kaip integralią nenutrūkstancios tiek anglų kalba vykdomų Kinijos studijų, tiek ir Vakarų moralės filosofijos raidos dalį.

Tyrimo struktūra

Disertaciją sudaro įvadas, dvi dėstymo dalys ir išvados. Kiekviena dėstymo dalis skirta atitinkamai konfucinės dorybių etikos ir konfucinės vaidmenų etikos interpretacijų svarbiausių sąvokų ir jas grindžiančių nuostatų kritinei analizei.

Pirmoje disertacijos dalyje, pirmiausia, atskleidžiamos istorinės bei intelektinės prielaidos, padėjusios formuoti konfucinei dorybių etikos interpretacijai. Šioje dalyje teigiama, jog jau nuo krikščionių misionierių pirmųjų bandymų pristatyti ir paaiškinti Vakarams ankstyvąją konfucinę etiką buvo plačiai sutariama bent dėl vieno ankstyvojo konfucianizmo bruožo – esmiškai praktinės jo orientacijos ir nesidomėjimo universalių etinių principų, laiduojamų racionalaus proto ar transcendentinio dievo idėjos, formulavimu.

Antra, šioje dalyje rekonstruojami ir kritiškai analizuojami svarbiausi konfucinę dorybių etikos interpretaciją paremiantys argumentai. Disertacijoje teigiama, jog konfucinė dorybių etikos interpretacija yra įtikimesnė nei misionierių pateiktas paveikslas arba bandymai ankstyvojo konfucianizmo etiką įsprausti į jai svetimą modernių Vakarų ginčą tarp utilitaristų ir deontologinės etikos šalininkų. Nepaisant to,

konfucinė dorybių etikos interpretacija pratęsia ankstesnę tarpkultūrinių studijų tradiciją, atskaitos tašku imančią vakarietiškas sampratas. Tad konfucinės dorybių etikos interpretacija antrame pirmos dalies skyriuje tiriama siekiant išryškinti tai, kas disertacijoje pateikiama kaip du rimčiausi šią interpretaciją silpninantys iššūkiai: a) nebendramatiškumo (incommensurability) iššūkis toms lyginamosios filosofijos teorijoms, kurios vieną kultūrą siekia paaiškinti ir išskleisti kitos kultūros sąvokomis, ir b) redukcinė tendencija siaurinti svarbiausių konfucianizmo sąvokų reikšmių lauką. Disertacijoje teigiama, jog ši tendencija kyla dėl pamatinių ankstyvojo konfucianizmo etinių sąvokų vertimo dorybiniais terminais.

Antroje disertacijos dalyje, pirmiausia, atskleidžiamos istorinės bei intelektinės prielaidos, prisidėjusios prie konfucinės vaidmenų etikos interpretacijos iškilimo. Šioje dalyje teigiama, kad konfucinės vaidmenų etikos interpretacija yra formuluojama kaip atsvara jos šalininkų pastebimam lyginamosios filosofijos asimetriškumui, t.y. tokiai situacijai lyginamojoje filosofijoje, kai kinų mąstytojai ir mąstymo sistemos nuolat aiškinami bei vertinami iš vakarietiškų pozicijų, bet kinų mąstymo tradicijos itin retai (jei iš vis kada) imamos atskaitos tašku Vakarų intelektinei tradicijai tirti.

Antra, šioje dalyje rekonstruojami ir kritiškai analizuojami svarbiausi konfucinės vaidmenų etikos interpretaciją paremiantys argumentai. Čia teigiama, kad vaidmenų etikos interpretacija savo aiškinimuose stengiasi išvengti Vakarų filosofinių tradicijų terminologijos vartojimo, tokiu būdu siekdama sąryšingumą (relationality) įtvirtinti kaip neatsiejamą ankstyvosios konfucinės etikos bruožą. Tad konfucinės vaidmenų etikos interpretacija antros dalies antrame skyriuje nagrinėjama siekiant išryškinti tai, kas disertacijoje pateikiama kaip šios interpretacijos pagrindas – tai yra specifinė iš ankstyvųjų konfucianizmo tekstų rekonstruojama žmogaus samprata, pagal kurią žmogus aiškinamas kaip jo/jos gyvenamų sąryšių ir vaidmenų visuma. Šioje dalyje taip pat išskleidžiama „vaidmens“ samprata konfucinės vaidmenų etikos interpretacijoje bei nurodomos galimai problemiškos šios interpretacijos vietos.

Disertacijoje daroma išvada, kad konfucinės vaidmenų etikos interpretacijos šalininkai pateikia įtikimą alternatyvą vyraujančiai konfucinės dorybių etikos interpretacijai. Konfucinė vaidmenų etikos interpretacija, savo ašimi pasirinkdama reliacinę žmogaus sampratą, sėkmingai sprendžia abi pagrindines konfucinės dorybių etikos interpretaciją silpninančias problemas.

Tyrimo santrauka

1. Ankstyvosios konfucinės etikos kaip dorybių etikos interpretacija

1.1. Ankstyvoji konfucianizmo recepcija Vakaruose

Nuo 16 a. Europoje prasideda aktyvus mokslininkų susidomėjimas Kinijos intelektualine tradicija, tačiau iki pat 20 a. antros pusės tik nedaugelis Vakarų filosofų ima ankstyvųjų kinų mąstytojų idėjas svarstyti kaip aktualias to meto filosofinėms problemoms bei diskusijoms. G. W. Leibnizas (1646-1716) ir Ch. Wolffas (1679-1754) savo darbuose ankstyvųjų kinų mąstymą pristato kaip pirmiausia ir svarbiausia nukreiptą į praktinės filosofijos, etikos ir politikos sferą. Atkreipiamas dėmesys, jog patikimą etinę sistemą ankstyvieji kinų mąstytojai suformuluoja nesiremiami transcendentinio Dievo idėja. Tokia praktinė kinų mąstytojų orientacija bei nesirūpinimas transcendentiniu pamatu savo etinėms idėjoms Leibnizo ir Wolffo vertinami palankiai, tačiau jie giliau neanalizuoja beveik jokių konkrečių kinų filosofijos aspektų. Vėliau gyvenusių I. Kanto (1724-1804) ir G. W. F. Hegelio (1770-1831) darbuose tie patys ankstyvųjų kinų mąstymo bruožai imami nurodyti kaip trūkumai, kurie esą sutrukdė kinams atrasti ir apmąstyti universalias moralės, pareigos sampratas, ar savo praktiniuose svarstymuose pažengti bent kiek toliau kasdienių pamokymų ir sukurti spekuliatyvinę filosofiją.

Tiek pozityviai, tiek ir negatyviai ankstyvąjį kinų mąstymą vertinę Vakarų filosofai panašiai nurodė esminius jo bruožus – čia telkiamasi į žmonių bendrą gyvenimą atsirandančių ir patiriamų konkrečių problemų sprendimą, tačiau nei tų problemų vertinimo, nei jų sprendimo nesiekama grįsti abstrakčiai formuluojamų principų pagalba. Pirmiesiems plačiau apie kinų mąstymo pobūdį šnekėjusiems Vakarų filosofams bendra ir tai, kad jų svarstymuose maža tyrimo, atidesnės analizės, nematyti bandymo integruoti ar pritaikyti kokius nors kinų mąstymo aspektus bei idėjas esamų Europos filosofinių problemų aptarime. Tokią laikyseną ankstyvuosiu kinų mąstymo recepcijos Europoje laikotarpiu, viena vertus, galėjo lemti tai, jog nė vienas garsiausių to meto filosofų neskaitė pirminių kinų mąstymo tradicijos šaltinių originalo kalba, o rėmėsi kartais akivaizdžiai tendencingais krikščionių misionierių atliktais vertimais. Antra vertus, su Švietimo amžiumi Europoje įsitvirtina tikėjimas racionalaus proto galia bei universalių principų formulavimo būtinybe filosofiniam mąstymui. Toks požiūris ankstyvąjį kinų

mąstymą vaizdavo kaip iki-filosofinį, todėl įdomų nebent istoriniu, kultūriniu ar antropologiniu, bet ne filosofiniu požiūriu.

20 a. pirmojoje pusėje, pirmiausia to meto kinų filosofų pastangomis, buvo siekiama atskleisti ankstyvojo kinų mąstymo filosofinę reikšmę. Daugiausia tai buvo daroma demonstruojant, kad Vakarų filosofinė terminologija bei problematika, net ir tam tikros Vakarų filosofijos kryptys turi savus atitikmenis kinų mąstymo tradicijoje. Ankstyvosios konfucinės etikos pobūdis imamas aiškinti iš ginčo tarp utilitaristinės bei deontologinės moralės filosofijų perspektyvos, mat šis diskursas dominuoja 20 a. pirmos pusės akademinėje filosofijoje. Dėl Kongzi (551-479 pr.m.e.) ir kitų ankstyvųjų konfucianistų išsakomo neigiamo požiūrio į veikimą grindžiamą naudos (*lì 利*) siekimu, labiausiai paplinta ankstyvosios konfucinės etikos gretinimas su deontologine etika. Čia praktinė ankstyvosios konfucinės etikos orientacija, nesidomėjimas universalių principų formulavimu yra pripažįstami, bet jiems nepriskiriama didesnės reikšmės svarstant ankstyvosios konfucinės etikos pobūdį.

Ankstyvojo konfucianizmo aiškinimas radikaliam pasikeičia, kai Vakarų moralės filosofijoje į deontologijos ir utilitarizmo ginčą įsilieja ir trečiajame pagrindinė normatyvinės moralės filosofijos teorija pripažįstama dorybių etika. Dorybių etikos atstovai vienu pagrindinių savo pirmtaku laiko Aristotelį. Aristotelio etikos praktinis pobūdis, didesnis dėmesys žmogaus būdo savybių ugdymui nei universalių ir veiklą reguliuojančių principų formulavimui, daugeliui ankstyvąjį konfucinį mąstymą tyrinėjančių mokslininkų pasirodo esąs daug tinkamesnis modelis Kongzi etinių idėjų aiškinimui. Ankstyvosios konfucinės etikos kaip dorybių etikos atmainos interpretacija (konfucinės dorybių etikos interpretacija) 20 a. pab. – 21 a. pr. tampa vyraujančiu aiškinimo modeliu anglakalbėje Vakarų filosofinėje literatūroje.

Ankstyvosios konfucinės etikos recepcijoje Vakaruose ryški tendencija konfucianizmo tekstus aiškinti bei jų aktualumą grįsti pasiremiant kartinėmis Vakarų filosofijos sąvokomis, filosofinėmis kryptimis. Konfucianizmo aiškinimo modeliai kinta kartu ir atitinkamai su pačioje Vakarų filosofijoje kintančiu supratimu kas laikytina esminiais moralės filosofijos bruožais. Taigi, nors konfucinė dorybių etikos interpretacija ir kritikuoja ankstesnius vakarietiškus konfucianizmo aiškinimo modelius, tačiau ji tęsia tradiciją paremtą įsitikinimu, kad skirtingų kultūrų mąstymo sistemos vertinamos ar

tinkamai paaiškinamos gali būti atskaitos tašku pasirenkant išskirtinai Vakaruose susiformavusias teorijas, jas paremiančius principus bei jas išreiškiančias sąvokas.

1.2. Konfucinė dorybių etika: argumentai ir problemos

Minėtą metodologinę nuostatą kaip problemišką nurodė ir pačios dorybių etikos atstovai, kurių idėjos dalies Vakarų autorių naudotos kaip teorinis aiškinimo modelis konfucianizmui. A. MacIntyre'as (1991) suformuluoja nebendramatiškumo tezę, teigiančią, jog tarp kultūrų, mąstymo ar elgesio sistemų egzistuoja nebendramatiškumo santykis. Tai toks santykis, kai vienos mąstymo sistemos atstovai gali sutarti su kitos mąstymo sistemos atstovais, jog jų diskusijos objektas yra tas pats, tačiau tuo pat metu šio objekto aptarimui vienos mąstymo sistemos naudojami terminai, tam tikra reikšminga dalimi, užkerta kelią prasmingam kitos mąstymo sistemos terminų naudojimui. Taip nutinka todėl, kad nebendramatės sistemos dominančio objekto įvardijimui, aptarimui, vertinimui naudoja predikatus, kurie yra integrali ir išskirtinė kiekvienos specifinės mąstymo sistemos dalis, reikšmingai įtakojanti ne tik jos šalininkų kalbėjimą, bet ir jų stebėjimo, vaizduotės, samprotavimo pobūdį ir rezultatus. MacIntyre'as teigia, jog bandymas vienos nebendramatės sistemos kalbinėmis priemonėmis paaiškinti ir pasverti kitą nebendramatę mąstymo sistemą negali būti sėkmingas. Tai taip pat reiškia, kad nėra tokio neutralaus vertinimo taško, iš kurio būtų galima lyginti ir vertinti dvi nebendramatės mąstymo sistemas, nes vienos jų kertinių sąvokų naudojimas diktuoja ir jai būdingų vertinimo kriterijų pasirinkimą, jai būdingų probleminių klausimų formulavimą ar jai būdingo problemų sprendimo kelio ieškojimą. MacIntyre'as teigia, kad nebendramačių mąstymo sistemų atstovai vienas kito sistemas perprasti gali tik išplėtę savos mąstymo sistemos lingvistinius išteklius, kitaip tariant, išmokę priešininko naudojamą filosofinę kalbą.

Mokslininkai, kurie ankstyvąją konfucinę etiką siekia paaiškinti iš Aristotelio filosofijos kildinamos sąvokomis, šią nebendramatiškumo tezę priėmė kaip iššūkį konfucinei dorybių etikos interpretacijai. Jų bandymus atsakyti į šį metodologinį iššūkį galima išskirti į dvi kryptis – neigiamą ir teigiamą. Autoriai, pasirinkę neigiamą kryptį (Yu 2007; Sim 2007), siekia parodyti, jog MacIntyre'o suformuluota tezė yra prieštaringa, klaidinga ir/arba kenksminga, todėl turėtų būti atmesta. Teigiamą atsakymo kryptį pasirinkęs Van Norden (2007) siekia pademonstruoti, jog lyginamojoje filosofijoje įmanoma surasti teoriškai neutralų pagrindą lyginimui, siūlydamas atskirti

„plonąją“ ir „storąją“ bet kurios teorijos versijas. Vis dėlto, konfucinės dorybių etikos interpretacijos šalininkams nepavyksta tinkamai atsakyti į metodologinį nebendramatiškumo iššūkį, nes „neigiamos“ krypties atsakas prasilenkia su paties MacIntyre'o suformuluota teze ir jos svarbiausiais akcentais. Tuo tarpu „teigiamos“ krypties atsakas neparodo, kad „plonoji“ tam tikros teorijos versija sugebėtų išpildyti į neutralaus pagrindo vietą taikančiai pozicijai keliamus reikalavimus.

Metodologinės aptariamų interpretacijos problemos negali paneigti galimybes, kad pati interpretacija visgi geba atskleisti ir tinkamai paaiškinti ankstyvosios konfucinės etikos pobūdį. To galima tikėtis ir stebint konfucinės dorybių etikos interpretacijos pasisekimą anglakalbėje filosofinėje literatūroje. Tiriant praktinį šios interpretacijos išpildymą nustatyta, kad interpretacijos pagrindas yra teiginys, jog viena pamatinių ankstyvojo konfucianizmo sąvokų *dé* 德 gali būti tinkamai išversta kaip „dorybė“, t.y. aristoteliškojo *arête* atitikmuo, nepaisant tam tikrų reikšmingų skirtumų. Atitinkamai, dauguma kitų ankstyvojo konfucianizmo kertinių sąvokų yra traktuotinos kaip konfucinės dorybės, todėl daugiausia verčiamos į anglų kalbą ir aiškinamos dorybiniais terminais. Vis dėlto, kaip rodo tekstinė (Nivison 1996; Gassmann 2000; 2011) ir filosofinė (Fingarette 1972) tam tikrų pamatinių ankstyvojo konfucianizmo terminų analizė, jų vertimas ir aiškinimas dorybiniais terminais susiaurina pirminį šių sąvokų prasmų lauką, nes pernelyg juos psychologizuoja, priskirdamas juos paskiro individo charakteriui ar sąmonei. Daugelio interpretatorių nurodomas sąryšinis ankstyvosios konfucinės etikos pobūdis bei išskirtiniu ankstyvųjų konfucianistų mąstymo bruožu vis pavadinamas šeimos vaidmens akcentavimas, konfucinės dorybių etikos interpretacijoje nepatenka į filosofinio aiškinimo dėmesio centrą. Kontroversijoje dėl ankstyvosios konfucinės etikos pobūdžio esminiais ankstyvojo konfucianizmo bruožais nurodomi taip pat ir aristotelinei bei neo-aristotelinei etikai būdingi žmogaus charakterio ugdymas bei centrinis „dorybės“ (*dé* 德) kategorijos vaidmuo. Neatsakytas nebendramatiškumo iššūkis metodologiniame konfucinės dorybių etikos interpretacijos lygmenyje bei sąryšingumo svarbos ankstyvojoje konfucinėje etikoje sumažinimas disertacijoje įvardijami kaip dvi pagrindinės šią interpretaciją silpninančios problemos.

2. Konfucinė vaidmenų etikos interpretacija kaip alternatyvus ankstyvojo konfucianizmo aiškinimas

2.1. Konfucinės vaidmenų etikos interpretacijos metodologija ir kilmės priežastys

Konfucinės vaidmenų etikos interpretacija pristatoma kaip pagrindinė ir nuosekliausiai plėtojama alternatyva šiuo metu vyraujančiai konfucinės dorybių etikos interpretacijai, todėl antroje disertacijos dalyje siekiama išsiaiškinti, ar ji geba spręsti dvi pagrindines konfucinės dorybių etikos interpretaciją silpninančias problemas.

Vienu pagrindinių impulsu konfucinės vaidmenų etikos interpretacijai rastis laikomas šios interpretacijos pagrindinių kūrėjų, R. Ameso ir H. Rosemonto, Jr. bei kitų autorių (Shun 2009) pastebėtas asimetriškumas lyginamojoje filosofijoje. Asimetriškumas čia pasireiškia tuo, kad ne-vakarietiškos mąstymo tradicijos, idėjos ar autoriai aiškinami filosofiniame diskurse pasiremiant beveik išskirtinai vien tik vakarietišku mąstymo sistemų sąvokomis, prielaidomis, argumentavimo modeliais, kai tuo tarpu atvirkštinių tokio aiškinimo pavyzdžių (vakarietiško mąstymo aiškinimo per ne-vakarietišku mąstymo sistemų sąvokas) itin reta. Amesas ir Rosemontas tvirtina, kad dėl to būtina stengtis išvengti svetimų terminologijos vartojimo aiškinant ankstyvąją konfucinę etiką, jei tik tai yra įmanoma. Kitas konfucinės vaidmenų etikos interpretacijai svarbus impulsas kyla iš įsitikinimo, jog ankstyvosios konfucinės etikos terminologijos įsisavinimas ir adaptavimas šiuolaikinių moralės problemų svarstymui gali paskatinti kokybiškai naują požiūrį į tas problemas bei teigimą pokytį jas sprendžiant.

Dėl šių priežasčių, konfucinės vaidmenų etikos interpretacija formuojama pagal kitokią metodologiją nei konfucinės dorybių etikos interpretacija. Amesas ir Rosemontas teigia, jog neutrali mąstymo sistemos interpretacija nėra galima, todėl interpretatoriaus uždavinys yra kritiškai reflektuoti savo metodologines prielaidas ir sąmoningai rinktis tą interpretacinį kontekstą, kuris kultūriškai artimesnis interpretuojamajam, o ne interpretatoriui. Amesas (2011) teigia, jog bet kokie ankstyvojo konfucianizmo teiginiai ar terminai turi būti suprantami ir aiškinami atsižvelgiant į vyraujančią kultūrinę ankstyvųjų kinų nuostatą – koreliacinę pasaulio sampratą ir absoliučios transcendencijos sampratos nebuvimą. Rosemontas (1976; 1986; 2004; 2013 ir kt.) savo ruožtu teigia, jog verčiant ir aiškinant svetimų mąstymo sistemos kertines sąvokas reikia kaip vieną nedalomą reikšminę sistemą versti visą pamatinių ir tarpusavyje glaudžiai susijusių sąvokų spiečių (concept cluster). Šitokia vertimo ir aiškinimo metodologija leidžia interpretatoriui konkreto termino prasmės atskleidimui daugiau pasiremti tos pačios

mąstymo sistemos resursais, o ne svetimos mąstymo sistemos terminais. Konfucinės vaidmenų etikos interpretacijos požiūriu, aiškinimuose itin reikia vengti svetimos mąstymo sistemos techninių, kertinių terminų, kurių sąvokų spiečius, savo ruožtu, gali turėti konotacijas visiškai svetimas ir netinkančias deramai atskleisti pirminiam aiškinimo objektui. Teigiama, kad sąvokos turi būti ne tiek apibrėžiamos, kiek plėtojamos, nurodant kaip jos siejasi su kitais tos pačios mąstymo sistemos sąvokų spiečiaus nariais. Tokiu būdu konfucinės vaidmenų etikos interpretacija silpnina nebendramatiškumo iššūkį lyginamosios filosofijos atstovams, nes savo aiškinyje tiesiogiai nesiremia ne-kiniškos mąstymo sistemos terminologija.

2.2. Ankstyvosios konfucinės etikos kaip vaidmenų etikos interpretacija

Ames ir Rosemont konfucinės etikos interpretacijos formulavimą pradeda nuo įsitikinimo, kad išskirtine ankstyvojo konfucianizmo savybe vadinamas didelis konfucianistų dėmesys šeiminiams ryšiams turi tinkamai atsispindėti ir filosofiniame ankstyvosios konfucinės etikos pobūdžio aiškinyje. Todėl Amesas ir Rosemontas teigia, jog, ankstyvųjų konfucianistų supratimu, etinis santykis užsimezga kaip šeiminis sąryšis, konfucianizmo tekstuose įvardijamas „dėmesingumu tėvams“ (*xiào 孝*). Konfucinės vaidmenų etikos interpretacijai pavadinimą suteikia kita ankstyvojo konfucianizmo sąvoka – *lún 倫*, nurodanti tam tikru būdu struktūruotą sąryšį tarp dviejų konkrečių žmonių ir verčiama į anglų kalbą kaip „vaidmuo“ (role). Konfucinės vaidmenų etikos interpretacijoje „vaidmuo“ yra techninis terminas, reiškiantis diadišką sąryšį, kuris egzistenciškai yra pirmesnis už griežtą bet kurio iš sąryšio dalyvių tapatybę. Todėl konfucinės vaidmenų etikos interpretacijoje sakoma, kad vaidmenys yra ne vaidinami, o *gyvenami*. Kadangi, kaip teigia konfucinės vaidmenų etikos interpretacija, būtent žmonių tarpusavio sąryšis tinkamiausiai nusako ir geriausiai paaiškina ankstyvosios konfucinės etikos pobūdį, paskiro individo asmeninės savybės (dorybės) čia suprantamos tik kaip antrinės kategorijos, abstrahuojamos iš ontologiškai, epistemiškai ir egzistenciškai pirminių sąryšių ir jiems struktūrą suteikiančių vaidmenų (*lún 倫*).

Disertacijoje teigiama, kad konfucinės vaidmenų etikos interpretaciją į vieningą visumą sujungia ir šios interpretacijos pamatu bei svarbiausiu bruožu laikytina reliacinė žmogaus samprata, Ameso ir Rosemonto atrandama ir išplėtojama iš ankstyvojo konfucianizmo tekstų. Pagal šią sampratą, žmogus suvokiamas kaip jo ar jos gyvenamų

vaidmenų visuma. Kadangi ši žmogaus samprata savyje įima „vaidmens“ bei „sąryšių“ *lún 倫* sąvoką, konfucinės vaidmenų etikos interpretacijoje išvengiama ankstyvosios konfucinės etikos sąryšingumo aspekto redukcijos, kartu išlaikant dėmesį jos praktinei orientacijai. Reliacinė žmogaus samprata taip pat įtakoja ir pamatinių ankstyvosios konfucinės etikos terminų vertimo pokyčius: šie terminai verčiami ir aiškinami nebe kaip asmeninės paskiro individo savybės, o kaip bet kokią tapatybę steigiančio tarpžmogiško sąryšio išraiška. Antros dalies pabaigoje pademonstruojamas tekstinis šios reliacinės žmogaus sampratos pagrindimas pirminiais konfucianizmo šaltiniais.

Išvados

Šiuolaikinėje filosofinėje kontroversijoje dėl ankstyvosios konfucinės etikos pobūdžio, konfucinės vaidmenų etikos interpretacija pateikia įtikimą alternatyvą vyraujančiai konfucinės dorybių etikos interpretacijai. Konfucinė vaidmenų etikos interpretacija, savo ašimi pasirinkdama reliacinę žmogaus sampratą, sėkmingai sprendžia abi pagrindines konfucinės dorybių etikos interpretaciją silpninančias problemas. Šį teiginį paremia tyrimo metu gautos išvados:

1. Svarbus veiksnys konfucinės dorybių etikos interpretacijos formavimuisi buvo aristotelinės dorybių etikos įsitvirtinimas Vakarų moralės filosofijoje. Ši sistema leido mokslininkams išskirtinai praktišką ankstyvojo konfucianizmo orientaciją bei akivaizdų nesidomėjimą abstrakčių universalių principų formulavimu aiškinti kaip nuoseklią ir filosofiskai įdomią poziciją, kuri tam tikrais konkrečiais atvejais yra reikšminga šiuolaikinėms moralės diskusijoms. Konfucinė dorybių etikos interpretacija yra grindžiama teiginiu, jog ankstyvojo konfucianizmo raštuose svarbus *dé 德* terminas yra „dorybės“ (*arête*) termino atitikmuo, o pamatinės ankstyvosios konfucinės etikos sąvokos gali būti tiksliai išverčiamos dorybiniais terminais.

2. Tokia nuostata iššaukia dvi pagrindines problemas, susilpninančias konfucinės dorybių etikos interpretaciją. Iš metodologinės pusės, aristotelinės ar neo-aristotelinės sistemos naudojimas ankstyvojo konfucianizmo idėjų aiškinime daro šią interpretaciją jautrią nebendramatiškumo iššūkiui, kuriam konfucinės dorybių etikos interpretacijos šalininkai nepateikė pakankamo atsakymo. Šios interpretacijos turinio tyrimas atskleidė antrą pagrindinę jos problemą, t.y. sąryšingumo aspekto ankstyvojoje konfucinėje etikoje

marginalizavimas, kylantis iš pagrindinių ankstyvojo konfucianizmo terminų redukavimo į dorybinius terminus.

3. Konfucinės vaidmenų etikos interpretacijos atsiradimą didele dalimi iššaukė asimetrinis dabartinės lyginamosios filosofijos pobūdis, kuris aptinkamas vyraujančioje nuostatoje ne-vakarietiškas mąstymo tradicijas aiškinti ir vertinti atskaitos tašku imant Vakarų filosofines sistemas. Konfucinės vaidmenų etikos interpretacija yra grindžiama reliacine žmogaus samprata, kurią iš ankstyvojo konfucianizmo šaltinių rekonstruoja ir plėtoja konfucinė vaidmenų etika. Tokios žmogaus sampratos priėmimas pamatines ankstyvojo konfucianizmo sąvokas verčia persakyti išskirtinai sąryšiais terminais, o tai paskatino naujų anglišku vertimų atsiradimą. Tuo pat metu, ši specifinė žmogaus samprata, kuri teigia, jog žmogus steigiasi kaip jo gyvenamų sąryšių ir vaidmenų visuma, leido konfucinės vaidmenų etikos interpretacijoje atskleisti filosofinę ankstyvojo konfucinio kanono *Xiaojing* (*Dėmesingumo tėvams kanono*) reikšmę, kuri didžiąja dalimi buvo nepastebima ankstesniuose filosofiniuose ankstyvosios konfucinės etikos tyrimuose Vakaruose.

4. Metodologiškai konfucinės vaidmenų etikos interpretacija nesiekia remtis jokia ne-kiniška filosofine sistema. Priešingai, šios interpretacijos šalininkų teigimu, ankstyvąją konfucinę etiką nušviesti galima pasiremiant koreliacine ankstyvųjų kinų kosmologijos samprata. Nebendramatiškumo iššūkis konfucinės vaidmenų etikos interpretacijoje yra reikšmingai sušvelninamas, mat jos pamatu imama iš ankstyvųjų konfucinės etikos tekstų, o ne kokios nors Vakarų filosofinės sistemos išplėtojama reliacinė žmogaus samprata, žmogų vaizduojanti esant jo gyvenamų sąryšių ir vaidmenų visuma. Konfucinės vaidmenų etikos interpretacijos turinio tyrimas atskleidė, kad tiek praktinė ankstyvojo konfucianizmo orientacija, tiek ankstyvajai konfucinei etikai esmiškas sąryšingumo aspektas yra natūraliai apjungiami reliacinėje žmogaus sampratoje ir ją grindžiančioje konfucinėje vaidmens (*lún* 倫) sąvokoje.

Jei darbe atliktas tyrimas ir pasiektos išvados yra teisingos, ši nauja ir perspektyvi konfucinės vaidmenų etikos interpretacija turi būti nagrinėjama bei plėtojama toliau, siekiant pilnai atskleisti ir suvokti sąryšingumo (relationality) ir šeiminių bei bendruomeninių vaidmenų svarbą (bei jų ribas) ankstyvajai konfucinei etikai. Dar

svarbiau, konfucinės vaidmenų etikos interpretacijoje pasiūlyta reliacinė žmogaus samprata taip pat gali būti pritaikoma šiuolaikinių Vakarų etikos problemų svarstymui.

Mokslinių publikacijų disertacijos tema sąrašas:

1. “Neo-Aristotelian Confucianism? Applicability of Virtue Ethics in Early Confucian Studies”, *International Journal of Area Studies*, vol. 8, no. 1, 2013, pp. 70-89.
2. “Congruity (*li* 理) as Ethical Notion in Zhu Xi’s Theory of *renxing* (人性)”, *Acta Orientalia Vilnensia*, 2010, vol. 11, no. 2, p. 91-115.
3. “Terminological Problems in Investigation of the Human Being in Confucianism”, in *Eastwards: Western Views on East Asian Culture*, Frank Kraushaar (ed.), Bern: Peter Lang AG, 2010, pp. 273-83.

Pranešimai konferencijose:

1. “Contemporary Confucian Challenge to Modernity: Confucian Role Ethics and Human *Becomings*”, tarptautinė konferencija “Contemporary Confucianism and Chinese Modernization”, Northern Lights Confucius Institute ir Chinese Studies Department, University of Iceland, rugsėjo 7-8, 2013.
2. “Klasikinis konfucianizmas ir šiuolaikinė etika: ar pakeliui?”, vieša paskaita Lietuvos mokslų akademijoje, kovo 26, 2013.
3. “Neo-Aristotelian Confucianism: Thinking Through Western Assumptions”, tarptautinė konferencija “Chinese/Taiwanese Studies in Baltic States”, Vytauto Didžiojo universitetas, kovo 1, 2013.
4. “Confucian Role Ethics: A New Role for Chinese Philosophy?”, XIX dviemtinė tarptautinė Europos Kinijos studijų asociacijos (EACS) konferencija, Paryžius, rugsėjo 4-8, 2012.
5. “Just How Small Is the *Small Person* (小人)? Negative Examples in Early Chinese Ethics”, tarptautinė konferencija “Body and Person in China”, Vilniaus universitetas, birželio 6-8, 2011.
6. “Changing Images of Human: Understanding of *ren* 仁 in Confucius and Zhu Xi”, XVIII dviemtinė tarptautinė Europos Kinijos studijų asociacijos (EACS) konferencija, Ryga, liepos 14- 18, 2010.
7. “Confucian Ritual (*li*) as Performative Act of Personal (Self)realization”, jungtinė Vilniaus universiteto ir Baltarusijos mokslų akademijos Filosofijos instituto jaunųjų mokslininkų konferencija, Minskas, sausio 28-9, 2010.
8. “What is ‘Confucian Humanism’?”, tarptautinė konferencija “East Asian Culture in Western Perceptions”, Latvijos universitetas, Ryga, spalio, 2008.

Išsilavinimas:

Filosofijos doktorantūros studijos Vilniaus universitete, Filosofijos istorijos ir logikos katedroje (2008-2014)

Fulbright tiriamosios studijos Hawai’i universitete, JAV (2011-2012)

Filosofijos magistro kvalifikacinis laipsnis Vilniaus universitete (2008)

Specializacijos studijos Nankai universitete, Kinijos LR (2005-2006)

Filosofijos bakalauro kvalifikacinis laipsnis Vilniaus pedagoginiame universitete (2004)

Specializacijos studijos Pekino antrajame užsienio kalbų institute, Kinijos LR (2001-2002)

This dissertation deals with the controversy between two contemporary Western philosophical interpretations of early Confucian ethics: *Confucian virtue ethics* and *Confucian role ethics*. At the centre of this dissertation are the two different presentations of what constitutes the core characteristics of early Confucian ethics. At the same time, this dissertation is a critical reconstruction and analysis of the changing Western reception of early Confucian ethics.

The first interpretation – *Confucian virtue ethics* – will be discussed and analyzed, because during the last several decades it is the most prevalent interpretation in the English language literature (presented in textbooks and encyclopaediae of philosophy; see Mou 2009, Wong 2013) and one that receives the widest application. For example, Confucian virtue ethics framework is also used in bioethical (Fan 2002) or jurisprudential (Wang and Solum 2012) discussions. The proponents of this interpretation propose that ethical ideas found in the writings of early Confucians are best understood and most adequately presented as a form of *virtue ethics*, putting the notion of praiseworthy character traits – or virtues – and the cultivation thereof at the centre of early Confucian ethical sensibility. Virtue ethics is a major approach in normative ethics that came to prominence in Western academic circles in the end of the 20th century. The proponents of this approach draw heavily on Plato and, more particularly, Aristotle as the founding fathers of virtue ethics (Hursthouse 2013). Accordingly, the Confucian virtue ethics interpretation claims that the recourse to this ethical theory, originally based on the Western philosophical assumptions and notions, helps contemporary Western reader, some cultural differences notwithstanding, to better understand and explain the meaning and relevance of early Confucian ethical writings.

The second interpretation – *Confucian role ethics* – will be discussed and analyzed because it is the most recent systemic interpretation of early Confucian ethics that directly opposes the dominant Confucian virtue ethics interpretation. On the one hand, Confucian role ethics interpretation does not explicitly rely on any ready-made and already existing Western ethical theory as an interpretive framework to elucidate and explicate early Confucian ethical writings. On the other hand, proponents of Confucian role ethics interpretation claim that at the centre of early Confucian ethical thinking there is a concern about flourishing human relationships, which are normatively regulated through familial and societal *roles*. These roles and relations are seen as ontologically

and epistemologically primary, because they ground a relational notion of the human being that Confucian role ethics interpretation develops from early Confucian texts. If the notion of a character trait, or the terms of particular virtues, can be usefully applied in explication of early Confucian ethics, they are to be thought of as merely derivative and secondary to the concrete lived relationships.

The two interpretations are compared in this dissertation in order to critically assess the ongoing controversy between the two and to evaluate the prospects of the newly suggested alternative reading of early Confucian ethics as Confucian role ethics.

Relevance of the work

The general interest of academic philosophers in the philosophical relevance of early Chinese thought is evident in a number of academic journals exclusively devoted to comparative philosophical studies (*Philosophy East and West*, *Journal of Chinese Philosophy*, *Asian Philosophy*, *Dao*, *Frontiers of Philosophy in China*) and in a growing number of articles dealing with Chinese thought published in academic philosophical journals that do not specialize in Asian philosophies, such as *Ethics*, *Philosophy*, *History of Philosophy Quarterly*, *International Philosophical Quarterly*, and others. The relevance of the present dissertation is also evident in an increasing number of PhD dissertations on Chinese thought and its reception defended throughout European, Australian, and American universities, the tendency that is made possible and facilitated by inclusion of Asian thought-related courses into the curricula of many leading Western universities, as well as numerous conferences and round table discussions organized annually.

More specifically, the relevance of the present dissertation is highlighted by the recently revitalized controversy on the nature of early Confucian ethics found in the English language philosophical writings. During the last couple of decades, the interpretation of early Confucian ethics as a form of virtue ethics has been solidified by inclusion of this interpretational scheme into philosophical encyclopaediae (Mou 2009, Wong 2013) and the publication of several recent monographs that argue for a virtue ethics framework in early Confucian studies (Van Norden 2007, Yu 2007, Sim 2007). Moreover, a special journal edition of *Dao* (vol. 9 no. 3) was dedicated to Confucianism and virtue ethics, and many articles by the proponents of this position appear in philosophical journals (Bretzke 1995, Yu 1998, Sim 2001, 2010, Slingerland 2011).

However, the philosophical discussions on the nature of early Confucian ethics and the applicability of foreign conceptual frameworks in early Confucian studies have never been completely settled. Doubts and suggestions were raised even from the virtue ethics camp itself (MacIntyre 1991, Angle and Slote 2013). Even more fervently the controversy over the nature of early Confucian ethics was recently re-activated by the formulation of an alternative framework for translating key terminology and explicating the content of early Confucian ethical writings – the Confucian role ethics interpretation. This interpretation came to prominence after the publication of joint translations by Roger Ames and Henry Rosemont, Jr. of two early Confucian classics – the *Lunyu* 論語 and the *Xiaojing* 孝經 (Ames and Rosemont 1998, Rosemont and Ames 2009). After several more articles (Ames 2010, Ames and Rosemont 2011) and a monograph (Ames 2011) Confucian role ethics interpretation is receiving more attention not only among Western but also among Chinese academics (Angle 2012, Weber and Wen 2012). PhD dissertations are being prepared on Confucian role ethics and its relations to various other Chinese and Western schools of thought.

In Chinese-speaking academia several events were already organized in the most prestigious philosophy departments to specifically discuss ideas of role ethics approach to early Confucianism: in 2008, Ch'ien Mu (Qian Mu) Lectures at the Chinese University of Hong Kong; in 2011 an academic workshop at the People's University of China; and in 2013 an international conference at Shandong University. The Chinese neologism for the term “role ethics” – *juésè lúnlǐxué* 角色倫理學 – is being introduced to Chinese readers, as English translations of the *Lunyu* and the *Xiaojing* by Ames and Rosemont (1998, and Rosemont and Ames 2009) were translated back into Chinese, as well as some articles that explicate role ethics position.

Yet another perspective, from which the relevance of the present dissertation can be defended, stems from explicating the universalistic relational concept of the human being, on which Confucian role ethics is based. According to this view, a person is understood as the totality of one's lived roles and relationships. In the recent philosophical, psychological, and sociological academic literature, there is a growing number of scholars who criticize an individualistic notion of the human being as a free, rational, and autonomous self, a viewpoint that has prevailed in Western thought since

the Enlightenment (Sandel 1984, Gilligan 1993, Noddings 2002, Midgley 2003, Gergen 2009, Kellenberger 2013). Critical attitudes towards an atomistic understanding of humans as expressed by these authors resonate with the analysis and explication of Confucian role ethics notion of human provided in this dissertation.

The scope of available research

English language literature that presents early Confucian ethics as a form of virtue ethics, or simply tries to elucidate early Confucian ethical ideas through the lens of Aristotelian philosophy, is already extensive. Main studies analysed in this dissertation include Yu (2007), Van Norden (2007), Sim (2007), Cua (1998), Ivanhoe (1993 and 2002). Works of these authors are the most representative source for Confucian virtue ethics approach in English language literature because the authors stand out as the most prominent advocates that take virtue as the central part of early Confucian ethical thinking. Publications that specifically discuss methodological questions in Confucian studies and that are important for arguments in this dissertation include MacIntyre (1991), Slingerland (2001), Shun (2009). Although Fingarette (1972) has preceded much of the direct controversy on the nature of early Confucian ethics between virtue and role interpretations, his ideas were, in a sense, ahead of its time and have helped to formulate the argument of this dissertation.

In the analysis of Confucian role ethics position, mainly books and articles by Rosemont (2004, 1991a, 1991c, 1988), Ames (2011), Hall and Ames (1987), translations of early Confucian classics with commentaries by Ames and Rosemont (1998), and Rosemont and Ames (2009) were used. The special issue of *Frontiers of Philosophy in China* (see Weber and Wen 2012) was dedicated for the critical assessment of Confucian role ethics position as laid out by Ames (2011).

The controversy on the nature of early Confucian ethics is still an ongoing debate; thus, scholars involved in it are mostly dealing with the explication of their respective interpretative frameworks and discussing the translations of the key terminology. This dissertation finds its unique place among current English language scholarship on the topic, as it is specifically devoted to meta-analysis of the debate between Confucian virtue and role ethics interpretations, and provides comparison and evaluation of underlying assumptions, methodological approaches, and the key arguments of participants of the debate.

Because the dissertation focuses on the current reception of early Confucian ethics in the English speaking philosophical literature and not directly on the relevant early Confucian canons themselves, my primary sources were works of contemporary writers. However, I have examined their claims on early Confucian ethics by consulting early Confucian sources – mainly the *Lunyu*, *Mengzi* 孟子, and *Xiaojing* – in original classical Chinese. For this the Internet databases *Chinese Texts Project* and *Thesaurus Linguae Sericae* were essential.

In Lithuania early Chinese thought and its philosophical reception in the contemporary West did not attract much attention. Several dissertations have been defended on Chinese thought: Poškaitė (1999), Juzefovič (2009), Vaitkevičius (2012). Early Chinese ideas were discussed by Antanas Andrijauskas (1996, 2003, 2004). However, none of these were dealing with contemporary Western philosophical reception of early Confucian ethics, which makes this dissertation the first of its kind in Lithuania.

Objectives of the present research

The goal of this dissertation is to provide a critical analysis of the controversy between virtue ethics and role ethics interpretations of early Confucian ethics. More specifically, this dissertation aims at demonstrating that Confucian role ethics interpretation has suggested a credible alternative to the presently dominating view of early Confucian writings as a form of virtue ethics. Without claiming that Confucian role ethics interpretation presents the final and objectively correct approach to early Confucian studies, the dissertation aims to show that this new and coming interpretation merits further research and development in order to fully reveal its implications; that is, the importance (and the limitations) of relationality as well as the familial and communal roles not only for early Confucian ethics, but also for contemporary philosophical discussions on the scope and nature of ethics and the notion of the human being. In order to achieve this goal, the following tasks are being set:

- 1) to reconstruct the background, explicate underlying assumptions, and evaluate the core concept cluster of Confucian virtue ethics interpretation;
- 2) to determine methodological and philosophical positions that set the greatest challenges to virtue ethics interpretation of early Confucian ethics;

3) to reconstruct the background, explicate underlying assumptions of Confucian role ethics interpretation and to determine the focal point of controversy between Confucian virtue and role ethics in interpreting early Confucian thought; to highlight and evaluate the novelty of Confucian role ethics approach;

4) to assess whether Confucian role ethics interpretation is able to tackle challenges that the proponents of Confucian virtue ethics interpretation are facing, and how so.

Thesis of the dissertation

In the current philosophical controversy, proponents of the Confucian role ethics interpretation provide an alternative to the now most prevalent virtue ethics interpretation of early Confucian ethics. The Confucian role ethics interpretation provides new translations for the core Confucian ethical terminology and suggests that communal roles and relations rather than individual character dispositions are the core elements of early Confucian ethics. Confucian role ethics interpretation places the relational concept of the human as the totality of one's *lived* roles and relations, at the centre of its explication of early Confucian ethics, and thus tackles both major pitfalls that weaken Confucian virtue ethics interpretation, that is, a) the incommensurability challenge that stems from the attempt to explicate views of one philosophical system through the conceptual framework of the other; and b) the marginalization of relational aspect in early Chinese ethics, that stems from rendering all the core terminology into aretaic notions.

Methods of research

This dissertation first and foremost is the hermeneutical project that endeavours to critically reflect the ever-changing European attitudes toward Chinese intellectual culture. In various stages of European-Chinese intellectual and cultural exchange, these different attitudes have resulted in differently constructed interpretational schemes explaining the nature and characteristics of Chinese thought. One of the main methodological assumptions throughout this dissertation is that these competing Western explanations, in a large degree, mirror the developments of the philosophical tendencies among Western cultures and thinkers. Thus, the explanation of Chinese ideas necessarily is an eisegetic activity, which tells us at least as much about the one who explains, as about that which is explained. However, the continuous process of establishing and of challenging the prevailing Western interpretations in Chinese studies awards a careful European reader

with an ever more refined understanding of subtleties of the vast and complex Chinese intellectual world. It might not be able to provide us with the final answer what Chinese thinking *is*, but it can well give us a clearer grasp of what Chinese thinking is *not*.

Building on these methodological assumptions, this dissertation starts with the historical reconstruction of early Western reception of Confucian thought. This is meant to clarify the historical and cultural context, in which the virtue and role ethics interpretations of early Confucians have developed to become the main axis of English language philosophical controversy on the nature of early Confucian ethics.

Methods used in this dissertation include semantic analysis, synchronic and diachronic comparative analysis of the key notions, as well as the reconstruction of methodological and philosophical assumptions of both interpretations. Hermeneutical assumption on the importance of cultural and historical background in understanding cultural phenomena is evident in my attempt to explicate both interpretations under the investigation by placing them within the continuous historical process of both English language Chinese studies and the development of Western moral philosophy.

Structure of dissertation

This dissertation consists of an Introduction, two Parts and Conclusions. The two parts critically analyse the backgrounds, underlying assumptions, and the basic vocabularies of Confucian virtue ethics and Confucian role ethics, respectively.

In the first Part, the historical and intellectual background for the formation of virtue ethics interpretation of early Confucian ethics is explained first. In this part, I argue that since missionaries' first attempts to present and explain early Confucian ethics to a Western audience, one widely accepted characteristic of early Confucian writings was the fundamentally practical orientation and disinterest in universally formulated ethical principles, vouched either by the idea of a transcendental God or a rational mind.

Secondly, the arguments in support of virtue ethics interpretation of early Confucian ethics are reconstructed and critically analysed. This dissertation argues that virtue ethics interpretation is a more feasible interpretation of early Confucian ethics than the picture provided by missionaries and the attempts to shoehorn early Confucian ethical sensibilities into the modern Western debates between utilitarians and deontologists. Nevertheless, virtue ethics interpretation, in fact, has continued the earlier tradition that takes Western views as the reference point in intercultural studies. Thus the

discussion of virtue ethics interpretation in the second Section of Part 1 is centred on what is presented as the two biggest challenges to Confucian virtue ethics interpretation: a) incommensurability challenge for comparative philosophy attempting to explain one culture through the conceptual framework of another, and b) the reductionist tendency in translating early Confucian core ethical terminology as aretaic notions.

In the second Part, the background of alternative reading of early Confucian ethics as role ethics is explained first. In this part, the main argument is that Confucian role ethics alternative is formulated as an attempt to balance the perceived asymmetry in the comparative philosophy, that is, the situation when Chinese thinkers and thought systems are explained and evaluated solely from Western positions, but the opposite approach is rarely used.

Secondly, arguments for Confucian role ethics interpretation are reconstructed and critically analysed. This dissertation argues that role ethics interpretation attempts to incorporate relational aspects of early Confucian thought as the inherent feature of early Confucian ethics, while trying to avoid the technical terminology of Western philosophical tradition. Thus the discussion of role ethics interpretation in the second Section of Part 2 is centred on what is presented as the focal point of role ethics interpretation of early Confucian ethics: a unique concept of the human as the totality of one's lived roles and relations found in early Confucian texts. Understanding of "roles" in Confucian role ethics is also explicated, and the potentially problematic points of Confucian role ethics are discussed.

Conclusions are made that proponents of Confucian role ethics interpretation provide a credible alternative to the now most prevalent Confucian virtue ethics interpretation. Confucian role ethics interpretation places the relational concept of the human, as totality of one's lived roles and relations, at the centre of their explication of early Confucian ethics, and thus successfully tackles both major pitfalls that weaken Confucian virtue ethics interpretation.

Conclusions

In the current philosophical controversy on the nature of early Confucian ethics, proponents of Confucian role ethics interpretation provide a credible alternative to the now most prevalent Confucian virtue ethics interpretation. Confucian role ethics interpretation places the relational concept of a human as the totality of one's lived roles

and relations, at the centre of their explication of early Confucian ethics, and thus successfully tackles both major pitfalls that weaken Confucian virtue ethics interpretation. This thesis is supported by the following conclusions from the presented research:

1. A major factor for the formation of Confucian virtue ethics interpretation was the establishment of Aristotelian virtue ethics in Western moral philosophy. This framework has allowed scholars to explain exclusively the practical orientation and the apparent disinterest in formulating abstract, universal principles in early Confucian ethics as a coherent and philosophically interesting position that in specific cases is relevant to the contemporary discussions in moral philosophy. Confucian virtue ethics is grounded on the argument that the early Confucian counterpart of the term “virtue” (*arête*) can be found in *dé* 德, and that the core ethical terminology in early Confucian ethical writings can be adequately rendered into aretaic notions.

2. This position raises two main problems that significantly weaken Confucian virtue ethics: from methodological side, the use of an Aristotelian or neo-Aristotelian framework makes this interpretation vulnerable to the incommensurability challenge, to which no satisfactory response from Confucian virtue ethics was provided. The analysis of the content of this interpretation has revealed a second major problem: the marginalization of relational aspects of early Confucian ethics, which results from the reduction of core early Confucian ethical terminology into aretaic notions.

3. On the other hand, formulation of Confucian role ethics interpretation is triggered, in a large degree, by the asymmetry in the current comparative philosophy that shows up in the prevailing tendency to take Western philosophical frameworks as the reference point in elucidating and evaluating non-Western thought systems. Confucian role ethics interpretation is grounded on the relational concept of a human reconstructed and developed by Confucian role ethics from early Confucian texts. Such a concept of the human renders the core ethical terminology of early Confucians in exclusively relational terms, which has induced new English translations for most of the core ethical concepts of early Confucians. At the same time, developing the concept of human as constituted by her roles and relations has helped Confucian role ethics interpretation to argue for the philosophical relevance of the *Xiaojing* (*The Chinese Classic of Family*

Reverence), which was previously largely neglected by Western philosophical interpretations of early Confucian ethics.

4. On the methodological level Confucian role ethics does not employ a non-Chinese philosophical system, but argues that taking into account early Chinese correlative cosmology as the interpretative context could help to elucidate early Confucian ethics. Thus, the incommensurability problem is substantially softened in Confucian role ethics, because it is grounded in the relational concept of the human – as the totality of one’s lived roles and relations – that is developed from the early Confucian ethical writings and not in any Western philosophical framework. The analysis of the content of Confucian role ethics has revealed that both the practical orientation and the relational aspects of early Confucian ethics are naturally integrated within the relational concept of human and the Confucian notion of role (*lún* 倫), on which the concept of human is based.

If the above analysis and conclusions are correct, this new and coming Confucian role ethics interpretation merits further research and development in order to fully reveal the importance (and the limitations) of the relationality and the familial or communal roles for early Confucian ethics. More importantly, the relational concept of a human suggested by the Confucian role ethics interpretation could also enhance the ongoing contemporary philosophical discussions on the scope and nature of ethics and the notion of the human being.

Publications on the topic of dissertation:

1. "Neo-Aristotelian Confucianism? Applicability of Virtue Ethics in Early Confucian Studies", *International Journal of Area Studies*, vol. 8, no. 1, 2013 pp. 70-89.
2. "Congruity (理 *li*) as ethical notion in Zhu Xi's theory of *renxing* (人性)", *Acta Orientalia Vilnensia*, 2010, vol. 11, no. 2, p. 91-115.
3. "Terminological Problems in Investigation of the Human Being in Confucianism", in *Eastwards: Western Views on East Asian Culture*, Frank Kraushaar (ed.), Bern: Peter Lang AG, 2010, pp. 273-83.

Presentations at conferences:

1. "Contemporary Confucian Challenge to Modernity: Confucian Role Ethics and Human *Becomings*", presentation in an international symposium "Contemporary Confucianism and Chinese Modernization", organized by Northern Lights Confucius Institute and Chinese Studies Department, University of Iceland, 7-8 September 2013.
2. "Klasikinis konfucianizmas ir šiuolaikinė etika: ar pakeliui?" (Classical Confucianism and Contemporary Ethics: on the same Way?), open lecture at Lithuanian Academy of Sciences, March 26, 2013.
3. "Neo-Aristotelian Confucianism: Thinking Through Western Assumptions", presentation at the international conference "Chinese/Taiwanese Studies in Baltic States", held at Vytautas Magnus University (Kaunas, Lithuania), March 1, 2013.
4. "Confucian Role Ethics: A New Role for Chinese Philosophy?", presentation at the XIX biennial conference of the European Association of Chinese Studies (EACS), held in Paris, September 4-8, 2012.
5. "Just How Small Is the "Small Person" (小人)? Negative Examples in Early Chinese Ethics", presentation at international conference "Body and Person in China", held at Vilnius University, June 6-8, 2011.
6. "Changing Images of Human: Understanding of *ren* 仁 in Confucius and Zhu Xi", presentation at the XVIII biennial conference of the European Association of Chinese Studies (EACS), held in Riga, July 14- 18, 2010.
7. "Confucian Ritual (*li*) as Performative Act of Personal (Self)realization", presentation at the Vilnius University and Belarusian Academy of Sciences joint conference for young scholars at the Institute of Philosophy, Belarusian Academy of Sciences (Minsk, Belarus), 2010.
8. "What is 'Confucian Humanism'?", presentation at the international conference "East Asian Culture in Western Perceptions" at the University of Latvia (Riga, Latvia), 2008.

Education:

Doctoral studies in Philosophy at Department of Logic and History of Philosophy, Vilnius University, Lithuania (2008-2014)

Fulbright student research fellow at University of Hawai'i, USA (2011-2012)

Master's degree in Philosophy at Vilnius University, Lithuania (2008)

Non-degree studies at Nankai University, P.R. of China (2005-2006)

Bachelor's degree in Philosophy at Vilnius Pedagogical University, Lithuania (2004)

Non-degree studies at Beijing Second Foreign Language Institute, P.R. of China (2001-2002)